

др Вук РАДОВИЋ, LL.M.
доцент Правног факултета Универзитета у Београду

ПРАВА АКЦИОНАРА У ВЕЗИ СА ДНЕВНИМ РЕДОМ СКУПШТИНЕ АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА*

Резиме

Права акционара у вези са дневним редом сīадају у најзначајнија љрава акционара која се остварују љре седнице скућшћине. За Србију је ова љема од љосебној значаја, имајући у виду да је на нивоу Европске уније донећа Дирекћива о љравима акционара, која љројисује минимална љравила о ефикасном вршењу љрава у вези са дневним редом на љеритљорији чилљаве Европске уније, ље је у љом смислу од значаја анализа у којој мери је Србија усаћлашена са овим захћевима. Аћракћивносћ љеме је нарочилљо наћлашена чилљеницом да се ућоредна законodawсћива у значајној мери разликују у љоћледу домаћаја овој љрава акционара и начина љећовој урећења, као и околношћу да Предлоћ Закона о љривредним друшћивима драстћично мења љозићивноћравну рећулаћиву овој љилљања.

Аућор је у овом раду обрадио челљири најзначајнија љилљања која се везују за ово љраво акционара: љрво су обраћена два основна љрава акционара у вези са дневним редом, након љоћа су анализирани основни услови за љихово коришћење, затћим љосћућак који следи након љодношења љредлоћа од сћране акционара, а на крају судска зашћилља овој љрава. У закључку, аућор је указао на бројне недосћилљке љозићивноћравне рећу-

* Рад је настао као резултат рада на пројекту Правног факултета Универзитета у Београду „Развој правног система Србије и хармонизација са правом Европске уније – правни, економски, политички и социолошки аспекти“ (2011).

лајтвиве њрава акционара у вези са дневним редом, као и адекватне начине њеној унајређења.

Кључне речи: акционар, акционарско друштво, скупштина, дневни ред, Директива о њравима акционара.

И О значају права акционара у вези са дневним редом

Скупштина акционарског друштва на седници може одлучивати само о питањима која су ваљано уврштена у дневни ред.¹ Дневном реду се у праву акционарских друштава придаје велики значај, јер треба да обезбеди фокусирану расправу на седницама скупштине, како се оне не би претвориле у „општу причаоницу и место за расправљање о свему и свачему“.² Надлежан и одговоран за формулисање дневног реда је орган који сазива седницу скупштине, а то је по правилу управни одбор у једнодомним системима управе, односно надзорни одбор у дводомним системима управе.³ Права акционара да директно или индиректно утичу на дневни ред се могу посматрати као противтежа овлашћењима управног одбора и модалитет утицаја на одлуке о којима ће скупштина расправљати и гласати. У супротном би се улога акционара свела само на право блокирања усвајања предложених одлука на седници, без могућности да креативно утичу на предмет расправљања и гласања.⁴ У системима у којима доминира други агенцијски проблем, ова права се најчешће третирају као права мањинских акционара, док у системима у којима доминира први агенцијски проблем, ово је право акционара.

Између упоредних законодавних решења су уочљиве бројне разлике у погледу права акционара у вези са дневним редом. Оне се крећу од различитог обухвата ових права акционара, преко услова за њихово коришћење (ограничења), па све до начина принудне заштите њиховог

1 Изузетак од овог правила су пословничка питања, јер она могу бити предмет пуноважног одлучивања иако нису садржана у дневном реду. Више види: Зоран Арсић, „Дневни ред за скупштину акционарског друштва“, *Правни живоић*, бр. 12/2007, стр. 107.

2 Јакша Барбић, *Pravo društava – društva kapitala*, knjiga druga, четврто изданје, Organizator, Zagreb, 2007, стр. 664.

3 Како би се поједноставила терминологија, у овом раду ће се користити само управни одбор за означавање органа акционарског друштва који има значајне надлежности у односу на дневни ред скупштинских седница.

4 Ulrich Noack, „Der Vorschlag für eine Richtlinie über Rechte von Aktionären börsennotierter Gesellschaften“, *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2006, стр. 324; Florian Ochmann, *Die Aktionärsrechte-Richtlinie – Auswirkungen auf das deutsche und europäische Recht*, De Gruyter Recht, Berlin, 2009, стр. 88-89.

остваривања. У сваком случају, услови за коришћење ових права су уобичајено мање захтевни у односу на право акционара на сазивање седнице скупштине. Објашњење за овакву законодавну праксу треба тражити у чињеници да је сазивање нове седнице много скупље од укључивања нове тачке у дневни ред, због чега је природно да се строжи услови вежу за сазивање седнице.⁵

Уз право да сазивају скупштинске седнице, овлашћења акционара везана за дневни ред спадају у најзначајнија права акционара која се остварују пре седнице скупштине. Заправо, овде је реч о два начина претходног утицаја акционара на скупштинску седницу, при чему је право акционара на сазивање седнице шире постављено, јер оно у себи конзумира и право (али и обавезу) на одређивање дневног реда. Управо паралелно постојање ова два права оправдава ограничавање права акционара у вези са дневним редом у одређеним ситуацијама.

II Два основна права акционара у вези са дневним редом

Два основна права акционара у вези са дневним редом су: право на проширење дневног реда и право на предлагање одлука. Упоредна законодавства прописују различита правила за ова два права, те се најчешће не може говорити о јединственом уређењу права акционара у вези са дневним редом, већ о два одвојена режима, која имају нека заједничка правила.

Директива о правима акционара је препознала значај постојања оба права, те је обавезала државе чланице да акционарима обезбеде њихово вршење.⁶ Ова два права акционара су раздвојена тек у коначном тексту Директиве, а основ за раздвајање је пронађен у различитим крајњим роковима за њихово вршење.⁷

1. Право на проширење дневног реда

Прво право се односи на могућност акционара да у постојећи (раније формулисан) дневни ред уврсте нову тачку о којој ће скупштина одлучивати. На тај начин акционарима се омогућава да непосредно утичу на предмет одлучивања скупштине, а неопходан услов за коришћење

5 Mathias M. Siems, *Convergence in Shareholder Law*, Cambridge University Press, 2008, стр. 94.

6 Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies, *Official Journal* L 184 од 14.7.2007. године (даље у фуснотама: Директива о правима акционара), чл. 6(1).

7 F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 89.

овог права је постојање дневног реда за наредну седницу. Коришћењем права на проширење дневног реда, повећава се број тачака о којима скупштина треба да расправља и/или одлучује.

Акционари су једина лица којима се даје могућност да допуњују дневни ред новим тачкама. Сазивачи седнице скупштине који нису акционари ово право немају, већ се њихов утицај на дневни ред исцрпљује у праву на предлагање дневног реда, као и праву на неприхватање предлога акционара за допуну. Отуда се може закључити да се предложени дневни ред може проширити новим питањима само на предлог акционара.

Проширење дневног реда не мора подразумевати само додавање нове тачке. Наиме, могуће је да акционари ово право остваре тако што проширују опсег предложене тачке дневног реда. Они се на тај начин крећу у оквирима предложеног дневног реда, али му дају шири значај.

Закон о привредним друштвима даје право акционарима да „предлажу и захтевају“ да се „нова питања укључе у дневни ред скупштине“.⁸ Према томе, право на проширење дневног реда је право акционара у српском праву. Исту концепцију задржава и Предлог Закона о привредним друштвима, јер се акционарима даје могућност да предложи „додатне тачке за дневни ред седнице“.⁹ Чини се да је формулација важећег закона прецизнија, јер омогућава да се ово право акционара односи и на укључивање нових питања у постојећу тачку дневног реда, а не само на увођење нових тачака.

2. Право на предлагање одлука

Поред права на проширење дневног реда, акционари имају и право да у оквиру постојећих тачака дневног реда предлажу конкретне одлуке о којима ће скупштина гласати. Коришћењем овог права акционари не мењају постојећи дневни ред, већ само утичу на садржину одлуке која се крије иза одређене тачке дневног реда и о којој ће се гласати. Примера ради, ако је управни одбор у оквиру тачке дневног реда која се односи на расподелу добити предложио један начин расподеле (на пример, да се већи износ искористи за реинвестирање, а мањи за расподелу дивиденди), акционари би могли да предложи други начин (на пример, мањи износ за реинвестирање, већи за расподелу дивиденди, а део за наменске резерве). У немачком праву се овај предлог акционара назива

8 Закон о привредним друштвима (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004, даље у фуснотама: ЗОПД), чл. 284(2).

9 Предлог Закона о привредним друштвима од 19.4.2011. године, доступно на адреси: http://www.parlament.gov.rs/content/cir/akta/akta_detalji.asp?Id=1411&t=P (даље у фуснотама: Предлог ЗОПД), чл. 337(1).

противпредлог (нем. *Gegenantrag*), јер се на тај начин жели нагласити да је предлог акционара опозиционог (алтернативног) карактера у односу на предлог сазивача. Смисао овог права акционара је у томе да се правремено обавесте остали акционари о намеравању противљењу предлогу управе,¹⁰ како би се придобили да гласају за његов предлог, а не за предлог управе.¹¹ Међутим, сама изјава акционара да ће гласати против неког предлога или да ће гласати за неки од алтернативно постављених предлога није противпредлог и није обухваћена овим правом акционара.¹²

Противпредлог обухвата сваки предлог акционара који садржински одступа од предлога управе.¹³ Из наведеног се могу извући два закључка: прво, сваки противпредлог подразумева постојање објављеног предлога управе;¹⁴ и друго, противпредлог мора садржински противречити предлогу акционара.¹⁵ У неким земљама се право акционара на подношење предлога може остварити и на самој седници.¹⁶ Нису дозвољени условљени предлози акционара.¹⁷ Међутим, противпредлози могу бити евентуални, а обухватају оне предлоге акционара о којима ће скупштина гласати под условом да није претходно усвојен предлог управе.

Колики је значај овог права акционара у великој мери ће зависити од начина формулисања конкретне тачке дневног реда. Ако је тачка формулисана на начин да се одлучује о, примера ради, изменама статута друштва, а сазивачи су предложили доношење одлуке којом се мења неколико одредаба, акционари би могли и на самој седници да дају своје конкретне предлоге измена других одредаба статута, које нису обухваћене предлогом сазивача. Према томе, ширина формулисања тачке дневног реда је у директној корелацији са правима које акционари имају на самој седници у односу на ту тачку.¹⁸ Наравно, овим се не

10 Uwe Hüffer, *Aktiengesetz*, 8. Auflage, Verlag C. H. Beck, München, 2008, стр. 649.

11 J. Barbić, *нав. дело*, стр. 674.

12 U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 650.

13 Dietmar Kubis, у: Bruno Kropff, Johannes Semler (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz*, Band 4, §§ 118–147, 2. Auflage, Verlag C. H. Beck/Verlag Franz Vahlen, München, 2004, стр. 300.

14 D. Kubis, у: B. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 300.

15 D. Kubis, у: B. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 300.

16 J. Barbić, *нав. дело*, стр. 674.

17 D. Kubis, у: B. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 300.

18 Упореди: Jean Nicolas Druey, „General Report“ у: Theodor Baums, Eddy Wymeersch (eds.), *Shareholder Voting Rights and Practices in Europe and the United States*, Kluwer Law International, 1999, стр. 372.

искључује право акционара да пре седнице предлажу конкретне промене било које одредбе статута, чак и када им је дозвољено да то право остваре на самој седници. Међутим, ако је сазивач предложио конкретну промену одређених чланова статута, и тако формулисао тачку дневног реда (на пример, тачка дневног реда гласи: „Измена члана 15 статута“), онда скупштина може само да гласа о том предлогу, при чему предлози акционара дати на седници не би били дозвољени. У овој ситуацији је право акционара на предлагање одлука везаних за ту тачку дневног реда од великог значаја, јер је не могу променити на самој седници.

Закон о привредним друштвима познаје само једно право акционара у вези са дневним редом – право акционара да захтевају да се нове тачке уврсте у дневни ред скупштине. Према томе, према позитивно-правним српским прописима акционари немају право да предлажу одлуке у оквиру постојећих тачака дневног реда. Велико је изненађење да ни Предлог Закона о привредним друштвима не уводи ово право акционара, што се може оценити као значајан пропуст. Неусклађеност важећег, али и предложеног српског права са комунитарним компанијским правом у овом домену је очигледна.

III Услови за коришћење права акционара у вези са дневним редом

1. Минимално капитал-учешће

Државе по правилу одбијају да овом праву акционара дају карактер индивидуалног права, због чега се прописују одређена ограничења.¹⁹ У том погледу је готово општеприхваћено да закони, који дају право акционарима у вези са дневним редом, предвиђају минималан проценат акцијског капитала као услов за његово остваривање.²⁰ Овај проценат или колидира са процентом за сазивање ванредне седнице скупштине или је нижи. Упоредноправно је најприхваћеније решење према коме акционари са 5% гласачког акцијског капитала имају права у вези са дневним редом.²¹ Нижи проценти се захтевају у Јапану (1%), Кини (3%) и САД (1% или чак једна акција).²²

19 U. Noack, *нав. чланак*, стр. 324; F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 90.

20 Изузетак представља немачко право, које право на подношење противпредлога (право на предлагање одлука) третира индивидуалним правом. Види: Sorika Pluskat, „Auswirkungen der Aktionärsrichtlinie auf das deutsche Aktienrecht“, *Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, бр. 46/2007, стр. 2141.

21 Види: британски Компанијски закон (*Companies Act*, даље у фуснотама: СА) из 2006. године, чл. 338(3)(а); аустралијски Закон о акционарским друштвима (*Corporations Act*, даље у фуснотама: СА) из 2001. године, чл. 249N(1)(а); немачки Закон

Према становишту Високе групе експерата за компанијско право (енгл. *High Level Group of Company Law Experts*), проценат капитал-учешћа који даје могућност акционарима да остварују права у вези са дневним редом треба да кореспондира са процентима који се везују за право већинског акционара да истисне мањинске акционаре (принудна продаја). Наиме, компанијско право треба да заштити мањинске акционаре који не могу бити истиснути из друштва тако што ће им дати и права везана за дневни ред. „Ако, примера ради, компанијско право државе чланице даје право акционару који поседује 95% акцијског капитала да истисне мањинске акционаре, капитал-учешће неопходно за коришћење права у вези са дневним редом не треба да пређе износ од 5% акцијског капитала.“²³

За разлику од највећег броја националних законодавстава Директива о правима акционара не прописује минимално капитал-учешће као неопходан услов за коришћење ових права акционара.²⁴ Пракса показује да је укључивање нових питања у дневни ред веома ретко због релативно високих процената (на пример, 5% и више), чак и од стране институционалних инвеститора.²⁵ Условљавање поседовањем значајног процента акцијског капитала практично би значило онемогућавање акционара да користе права у вези са дневним редом. Због тога Директива само ограничава државе чланице, јер одређује 5% акцијског капитала као максимално капитал-учешће које национална законодавства могу предвидети.²⁶ У теорији је указано на то да је посматрано из

о акцијама (*Aktiengesetz*, даље у фуснотама: AktG) из 1965. године (са изменама до 2011. године), чл. 122(2); француски Трговачки законик (*Code de Commerce*, даље у фуснотама: CC), чл. L 225–105; словеначки Закон о трговачким друштвима (*Zakon o gospodarskih družbah*, даље у фуснотама: ZGD) из 2009. године, чл. 298(1); хрватски Закон о трговинским друштвима (*Narodne novine*, бр. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07 и 146/08, даље у фуснотама: ZTD), чл. 280(1); македонски Закон о трговачким друштвима (Закон за трговските друштва, даље у фуснотама: ЗТД) из 2009. године, чл. 390(4); црногорски Закон о привредним друштвима (*Службени лист ЦГ*, бр. 6/02, *Службени лист ЦГ*, бр. 17/07, 80/08, даље у фуснотама: ЗОПД), чл. 37(3).

22 М. М. Siems, *нав. дело*, стр. 94.

23 Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe (даље у фуснотама: Винтеров извештај) од 4.11.2002. године, стр. 52.

24 Директива о правима акционара, чл. 6(2).

25 Eddy Wymeersch, „Current Company Law Reform Initiatives in the OECD Countries – Challenges and Opportunities“, Financial Law Institute Working Paper No. 2001–04, 2001, доступно на адреси: <http://ssrn.com/abstract=273869>, 1.4.2011., стр. 17.

26 У теорији се са жаљењем констатује да је ова претпоставка релативног карактера, што значи да њоме није постигнута оптимална, већ само минимална хармонизација. Она је одраз нејединственог става држава чланица по овом питању који се исказао у поступку усвајања Директиве. Види: S. Pluskat, *нав. чланак*, стр. 2141.

упоредноправне перспективе овај стандард далеко виши од минималног.²⁷

Другачије правило се примењује на Европску компанију.²⁸ Наиме, право да уврсте нову тачку у дневни ред је дато акционару или акционарима који имају најмање 10% уписаног капитала. Државе чланице у којима компанија има регистровано седиште могу овај проценат да сниже, односно да дозволе друштвима да то интерним актима учине, под истим условима који се примењују на отворена акционарска друштва. Ако се овоме дода да Европско задружно друштво има другачије постављене услове за додавање нових тачака,²⁹ може се закључити да је европско право неконзистентно у погледу услова за остваривање права у вези са дневним редом.

У Србији право да захтевају да се нова питања укључе у дневни ред скупштине је дато акционару или акционарима „који имају најмање 10% акција са правом гласа за избор управног одбора друштва“.³⁰ Процент одређен законом је минималан, а скупштина акционарског друштва би могла на аутономној основи да га повећа.³¹

Језичка конструкција „10% акција са правом гласа за избор управног одбора“ је непрецизна. Применом ове одредбе може се доћи у контрадикторну ситуацију да акционари предлажу тачке дневног реда о којима због сукоба интереса не могу да гласају.³² Такође, недовољно је јасно да ли би и под којим условима права у вези са дневним редом имали имаоци преференцијалних акција. Стриктним језичким тумачењем, могло би се закључити да имаоци преференцијалних акција никада немају права у вези са дневним редом, јер не гласају о избору чланова управног одбора. Међутим, овакав закључак не би био оправдан, већ би

27 Stefan Grundmann, Nina Winkler, „Das Aktionärsstimmrecht und der Kommissionsvorschlag zur Stimmrechts-ausübung in börsennotierten Gesellschaften“, *ZIP – Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, бр. 31/2006, стр. 1425, фус. 41; F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 90.

28 Council Regulation (EC) No 2157/2001 of 8 October 2001 on the Statute for a European company (SE), *Official Journal L 294* од 10.11.2001. године (даље у фусногама: Уредба о Европској компанији), чл. 56.

29 Council Regulation (EC) NO 1435/2003 of 22 July 2003 on the Statute for a European Co-operative Society (SCE), *Official Journal L 207* од 18.8.2003. године (даље у фусногама: Уредба о Европској задрузи), чл. 57.

30 ЗОПД, чл. 284(2).

31 Мирко Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, Службени гласник, Београд, 2006, стр. 550. У теорији је указано да повећање процента не може ићи изнад границе за коју би се могло рећи да представља злоупотребу права већине. Види: Мирко Васиљевић, „Акционарско друштво“, у: Драгор Хибер (уредник), *Јавнобележничко право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2006, стр. 525.

32 Види: ЗОПД, чл. 300(1-3); З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 111.

било упутно применити правило које се примењује на право акционара да сазивају ванредне седнице скупштине.³³ Према том правилу 10% се односи на акције са правом гласа о питању предложеном за седницу. На основу изложеног намеће се логичан закључак, у складу са системским тумачењем закона, према коме имаоци преференцијалних акција у начелу немају права у вези са дневним редом, осим у случају да предлажу тачке о којима имају право гласа, као и ако су предложене тачке дневног реда о којима они имају гласачка права, која остварују у оквиру своје класе (гласање по класама).

Ова одредба Закона о привредним друштвима је у очитом нескладу са Директивом о правима акционара, која прописује 5% акцијског капитала као горњу границу за остваривање права акционара у вези са дневним редом. Предлог Закона о привредним друштвима отклања овај недостатак, и прописује да право на предлагање дневног реда имају акционари „који поседују најмање 5% акција са правом гласа“.³⁴ На овај начин Србија се прикључује тренду снижавања капитал-учешћа потребног за остваривање права акционара у вези са дневним редом.³⁵

Акционари ова права могу користити индивидуално или колективно. Индивидуално ће ово право остваривати они акционари који имају одговарајуће капитал-учешће, док ће остали (мањи) акционари морати да се удружују како би прешли прописани капитал цензус.

Многи закони алтернативно са минималним капитал-учешћем прописују и неки други критеријум по основу кога акционари могу остваривати права у вези са дневним редом. Најчешће се, индивидуално или комбиновано, користе следећи критеријуми: број акционара, тржишна вредност акција, номинална вредност акција, и сл. Тако у Немачкој права у вези са дневним редом имају и акционари који поседују акције чија је номинална вредност 500.000 евра,³⁶ у Аустралији је довољно да предлог поднесе 100 акционара са правом гласа,³⁷ у САД је довољно да акционар у континуитету годину дана пре подношења предлога држи акције чија је тржишна вредност најмање 2.000 долара,³⁸ у Великој Британији ово право има најмање 100 акционара који су унели улоге у просеку не мање од 100 фунти по акционару.³⁹ Предлог Директиве о правима ак-

33 ЗОПД, чл. 277(1)(3).

34 Предлог ЗОПД, чл. 337(1).

35 Тако је Француска недавно снизила потребно капитал-учешће са 10% на 5%, док је Велика Британија тај проценат sukcesивно снижавала са првобитних 20%, преко 10%, на садашњих 5%. Наведено према: М. М. Siems, *нав. дело*, стр. 96.

36 Немачки AktG, чл. 122(2).

37 Аустралијски СА, чл. 249N(1)(b).

38 Акционар мора да буде акционар и на дан саме седнице. SEC Rule, 14a-8(b)(1).

39 Британски СА, чл. 338(3)(b). Овај критеријум ће посебно бити атрактиван за друштва са концентрисаним акционарством, јер га мали акционари могу лакше

ционара је прописивао да ово право имају и акционари чија номинална вредност акција прелази износ од 10 милиона евра. Међутим, како није могла да се постигне сагласност око тога која вредност се узима у обзир, од овог алтернативног критеријума се одустало.⁴⁰

2. Лимитирање броја питања⁴¹

У нашем праву акционар може предложити и захтевати да се највише два нова питања укључе у дневни ред скупштине.⁴² На овај начин је сам законодавац лимитирао право акционара на проширење дневног реда. Жеља је вероватно била да се онемогуће акционари да затрпавају скупштину бројним предлозима, и тако онемогуће њен рад. Теоријски посматрано највећи број тачака који би се могао уврстити у дневни ред скупштине би био 20, и то у нереалној ситуацији да друштво има 10 акционара, а сваки поседује по 10% обичних акција и предлаже две нове тачке дневног реда.

Како закон одређује само највећи број питања који акционари могу уврстити у дневни ред, то би друштво могло само да га смањи на једно питање. Премда то у закону није експлицитно речено, друштва не би могла да у потпуности забране коришћење овог права акционара.

Као логичан додатак правилу о максимизирању броја тачака прописано је и да акционар не може да се рачуна у више од једне групе која поседује наведени проценат акција.⁴³ На овај начин се онемогућава да један акционар у оквиру различитих група акционара удружених ради достизања законског цензуса или ради неког другог циља, буде укључен у предлагање већег броја питања од броја дозвољеног законом. Овакво правило има и једну негативну страну, а то је да акционар који је учествовао у предлагању само једне нове тачке дневног реда у оквиру једне групе акционара, не би могао да искористи своје право да предложи још једну нову тачку.

Предлог Закона о привредним друштвима не познаје ово ограничење права акционара у вези са дневним редом. Сходно томе, није предвиђено ни правило о забрани рачунања акционара у више од једне групе.

испунити, у односу на 5% гласачких акција. Paul L. Davies, *Gower and Davies Principles of Modern Company Law*, eighth edition, Sweet & Maxwell, 2008, стр. 446.

40 F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 90.

41 Овај услов се по природи ствари односи само на право акционара на проширење дневног реда, али не и на право на предлагање одлука.

42 ЗОПД, чл. 284(2).

43 ЗОПД, чл. 284(5).

3. Форма предлога

Директива о правима акционара омогућава државама чланицама да уведу ограничење по коме се оба права акционара у вези са дневним редом могу остваривати само у писаној форми.⁴⁴ Имплицитно се може извући закључак по коме је и усмено коришћење ових права у складу са комунитарним правом. Међутим, треба имати на уму да је коришћење овог права телефоном повезано са бројним тешкоћама око доказивања, због чега његово дозвољавање није сврсисходно.⁴⁵ Директива под писаном формом подразумева подношење предлога нових тачака или предлога одлука у оквиру дефинисаних тачака преко поште или електронским средствима. Према томе, европско право даје могућност акционарима да своја права у вези са дневним редом користе и електронским путем. Да ли ће акционари ово право заиста и имати зависи од сваке државе чланице, при чему су права неких држава чланица ово питање препустиле органима управљања који имају дискрецију у погледу дозвољавања коришења електронских средстава за остваривање права акционара по основу дневног реда.⁴⁶

У српском праву се предлог акционара у вези са дневним редом подноси писаним путем.⁴⁷ Премда наш закон изричито не помиње електронску форму достављања предлога, не би требало да буде спорно да је она дозвољена. Наиме, електронски достављен предлог представља електронски документ, коме се према Закону о електронском документу не може оспорити пуноважност или доказна снага само зато што је у електронском облику.⁴⁸ Како је Законом о привредним друштвима писмени облик услов пуноважности предлога акционара, предлог достављен у електронском облику мора садржати и квалификовани електронски потпис,⁴⁹ у складу са Законом о електронском потпису.⁵⁰ Међутим, из наведеног се не би могао извући закључак према коме акционари могу безусловно своја права у вези са дневним редом да користе електронским путем. Напротив, нужно је да надлежан орган у друштву (управни одбор) донесе одлуку којом дозвољава овакав начин електронске

44 Директива о правима акционара, чл. 6(1).

45 F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 90.

46 Dirk Zetzsche, „Shareholder Passivity, Cross-Border Voting and the Shareholder Rights Directive“, *Journal of Corporate Law Studies*, бр. 8(2)/2008, стр. 322.

47 ЗОПД, чл. 284(3); Предлог ЗОПД, чл. 337(2).

48 Закон о електронском документу (*Службени гласник РС*, бр. 51/2009), чл. 4(1).

49 Закон о електронском документу, чл. 4(2).

50 О квалификованом електронском потпису у српском праву више види: Закон о електронском потпису (*Службени гласник РС*, бр. 135/2004), чл. 2(1)(3) и 7–11.

комуникације, као и да предвиди све техничке и друге услове за његово коришћење (пре свега, да има *e-mail* адресу).⁵¹

Начелно је правило да се предлог акционара у вези са дневним редом упућује друштву.⁵² Закон о привредним друштвима ово правило конкретизује тако што предвиђа да се предлог доставља управном одбору у седишту друштва.⁵³ Предлог новог закона је у овом погледу прецизнији, јер он садржи опште правило према коме се достављање врши на адресу седишта друштва или на адресу за пријем поште, под условом да друштво има посебну адресу за пријем поште регистровану у регистру привредних субјеката.⁵⁴

4. Садржина предлога

Законима се по правилу прописује минимална садржина предлога акционара за допуну дневног реда или предлагање одлука. У том погледу се могу издвојити три основна елемента сваког предлога: идентификациони, супстанцијални и експанаторни.

а) *Идентификација подносилаца*. У сваком предлогу се морају навести подаци о подносиоцима, као и о броју акција које поседују. На тај начин се омогућава управном одбору да утврди да ли подносиоци предлога имају минимално капитал-учешће потребно за коришћење права у вези са дневним редом. На крају, сваки подносилац предлога треба својеручно да потпише предлог. Ако се предлог подноси преко пуномоћника, потребно је приложити и пуноважно пуномоћје.⁵⁵

б) *Суштинскијални елементи*. Најзначајнији део предлога зависи од тога које од два права у вези са дневним редом акционари користе. Ако користе право на проширење дневног реда, онда су у обавези да прецизирају додатне тачке за дневни ред. У том погледу се чини разумним захтев да акционари наведу да ли предлажу да скупштина о тим

51 Више види: U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 650-651; Reinhard Marsch-Barner, у: Reinhard Marsch-Barner, Frank A. Schäfer (Hrsg.), *Handbuch börsennotierte AG – Aktien- und Kapitalmarktrecht*, 2. Auflage, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2009, стр. 1068. Предлог Закона о привредним друштвима изричито дозвољава акционарским друштвима да имају адресу за пријем електронске поште, при чему се уредност достављања електронског документа друштву одређује у складу са законом који уређује електронски документ. Види: Предлог ЗОПД, чл.

52 D. Kubis, у: B. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 302.

53 ЗОПД, чл. 284(4).

54 Предлог ЗОПД, чл. 20.

55 Вук Радовић (адаптација), *Корпоративно управљање – њручник (ѡроширено издање)*, International Finance Corporation, Београд, 2008, стр. 240.

тачкама само расправља или и одлучује.⁵⁶ Акционари који се одреде да у оквиру постојеће тачке дневног реда предложе доношење одлуке друге садржине, у обавези су да доставе текст одлуке коју предлажу.

в) *Образложење*. Акционари који користе право на проширење дневног реда треба да уз сваку предложену тачку дневног реда приложе одговарајуће образложење. Само указивање на заштиту интереса друштва или улагача на тржишту капитала није довољно, већ се захтева самостална аргументација која треба да буде у блиској вези са предлогом.⁵⁷ Од обавезе образлагања предлога предвиђа се и један изузетак. Наиме, акционар који уз предлог нове тачке дневног рада достави и предлог одлуке не мора да наводи разлоге који оправдавају укључивање тог питања у дневни ред. Сматра се да предлог одлуке у себи конзумира оправдање.

Насупрот упоредноправним тенденцијама, акционари су према Закону о привредним друштвима у обавези да предлог за додавање нове тачке дневног реда у сваком случају поткрепе разлозима за давање предлога и предлогом одлуке о којој ће се гласати.⁵⁸ Оба услова су кумулативно постављена, јер се захтевају и оправдање и предлог одлуке. Према Директиви, ако се уз предлог нове тачке поднесе и предлог одлуке, не морају се наводити разлози који оправдавају укључивање тог питања у дневни ред. Такође, Директива ни у једном случају не обавезује акционаре да уз предлог нове тачке дневног реда поднесу и предлог одлуке, што је оправдано и логично, јер се о свакој тачки дневног реда не мора гласати, па следствено томе није неопходно ни постојање одлуке. Предлог Закона о привредним друштвима унапређује позитивноправну регулативу и усаглашава је са комунитарним правом, тако што прописује да акционари треба да образложе предлог или да доставе текст одлуке коју предлажу.⁵⁹

5. Рок за коришћење права

Директива о правима акционара је обавезала државе чланице да одреде јединствен крајњи рок за коришћење права акционара на проширење дневног реда. Супротно томе, право акционара на предлагање

56 У Предлогу ЗОПД јасно је назначено да акционари могу да предложе додатне тачке за дневни ред седнице о којима предлажу да се расправља, као и додатне тачке о којима предлажу да скупштина донесе одлуку (чл. 337(1)).

57 D. Kubis, у: В. Крорф, Ј. Семлер (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 302; U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 650.

58 ЗОПД, чл. 284(4).

59 Предлог ЗОПД, чл. 337(1).

одлука у оквиру постојеће тачке дневног реда може али не мора бити временски лимитирано.⁶⁰ Крајњи рок се може одредити на два начина:

- везивањем за одређени број дана пре заказаног датума за седницу скупштине (на пример, предлог се мора поднети најкасније 15 дана пре дана одржавања седнице) или
- у одређеном року након објављивања позива за седницу (на пример, предлог се мора поднети у року од пет дана од објаве позива).

Закон о привредним друштвима је прихватио други начин одређивања крајњег рока за подношење предлога за допуну дневног реда, при чему ово питање није уређено на јединствен начин, јер се прави разлика између редовне и ванредне седнице скупштине.⁶¹ Тако је за редовну седницу прописан рок од седам дана од дана објаве позива, док за ванредну седницу тај рок износи пет дана од дана објаве позива.⁶²

Шта ће се сматрати објавом позива зависи од тога да ли је упућен јавни или индивидуални позив. Јавни позив се објављује на Интернет страници друштва и у најмање једном дневном листу који се дистрибуира на територији Републике Србије у тиражу од најмање 100.000 примерака.⁶³ Имајући у виду да ова два захтева морају да буду испуњена кумулативно,⁶⁴ може се поставити питање релевантног тренутка за почетак рока. Разлози поузданости налажу да се рок рачуна од дана објављивања у дневном листу. Међутим, без обзира што је тренутак објављивања на Интернет страници друштва теже доказати, чини се исправним закључак према коме би рок требало да се рачуна од тренутка касније објаве. Слично томе, ако је објављивање извршено у неколико дневних листова, рок треба да се рачуна од издавања последњег листа.

Слање индивидуалних позива ствара веће проблеме, јер је могуће да друштво пошаље позиве акционарима различитим данима, али у оквиру законског рока. У случају да се више акционара удружило ради подношења предлога, а примили су позиве различитих дана, управни

60 Директива о правима акционара, чл. 6(3).

61 ЗОПД, чл. 284(3).

62 Овде треба указати и на две термилошке непрецизности нашег закона. Наиме, законом је речено да се предлог мора „сачинити“ у предвиђеним роковима, а не доставити друштву. Очигледно је да је овде реч о језичкој омашци, коју не треба тумачити на начин да се рок везује за тренутак сачињавања предлога, већ његовог подношења друштву. Друга непрецизност се односи на то да у закону рок од седам, односно пет дана тече „од дана објаве сазива седнице“. Наравно, законодавац овде мисли на дан објављивања позива за седницу.

63 Види: ЗОПД, чл. 281(4).

64 Мирко Васиљевић, *Компанијско право – право привредних друштва*, 4. издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2010, стр. 384.

одбор треба за сваког акционара да утврди да ли је поднео захтев у року од пет, односно седам дана. Управни одбор не треба да одбије предлог ако сви акционари нису испунили овај услов, већ само у случају да они који су га испунили не прелазе капитал цензус од 10%.⁶⁵

Предлог Закона о привредним друштвима задржава концепцију по којој се прави разлика између редовне и ванредне скупштине, али уводи и једну значајну промену у постојећи режим крајњих рокова за коришћење права акционара у вези са дневним редом.⁶⁶ Наиме, рок се више не рачуна од дана објављивања позива, већ се крајњи рок за достављање предлога везује за одређен број дана пре дана одржавања седнице (за редовну седницу предлог се упућује друштву најкасније 20 дана пре дана одржавања седнице, док је за ванредну седницу тај рок 10 дана). Овакав прелаз је у потпуности оправдан, јер се избегавају све тешкоће у вези са почетком рачунања рока за поношење предлога, о којима је већ било речи.⁶⁷

Решења оба закона су усклађена са комунитарним правом. Једино се као питање може поставити у којој мери је дозвољено раздвајање рокова за редовну и ванредну седницу, имајући у виду да Директива о правима акционара захтева утврђивање јединственог рока.

У САД се као проблем поставља право управе да изменама статута утврди другачија правила у вези са дневним редом, тј. право да уведе неко ограничење за акционаре. У пракси су најчешће статутарне одредбе које се односе на благовременост предлога (енгл. *advance notice requirement*). Њима се дефинише моменат до ког акционари могу поднети предлог. Према статистичким подацима у САД, половина акционарских друштава имају имплементирану неку врсту временског ограничења за подношење предлога од стране акционара (мисли се, пре свега, на предлог за именовање чланова управе). Типична одредба у статуту захтева да се акционарски предлог поднесе најкасније 60 дана пре седнице, док је рок за подношење предлога чланова управе дужи, и износи до 30 дана пре скупштине. Ова разлика се објашњава чињеницом да управи треба дати право да испита све потенцијалне кандидате за место директора пре него што учини сопствени предлог.

Према Закону о привредним друштвима, законски рокови за сачињавање предлога акционара су императивног карактера и не могу се мењати на аутономној основи. Међутим, Предлог Закона о привредним

65 У нашој теорији је истакнут и алтернативан став према коме би се по аналогији могло применити правило у вези са сазивањем ванредне седнице скупштине на захтев мањинских акционара, а по коме се почетак рока цени према акционару који је први потписао предлог. З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 110.

66 Предлог ЗОПД, чл. 337(2).

67 З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 110.

друштвима императивно прописује само крајње рокове, при чему није довољно јасно да ли је друштвима дозвољено да на аутономној основи ове рокове скраћују. Чини се да овакво тумачење не треба подржати, јер смисао законске норме није само у томе да се омогући друштву да допуњени дневни ред благовремено објави, већ и да се акционарима гарантује минимална заштита њихових права.⁶⁸

Дан када се сматра да је предлог акционара поднет није законски уређен, већ се у том погледу примењују општа правила.⁶⁹

6. Везивање права само за редовне седнице

Директива о правима акционара је дала опцију државама да право акционара на проширење дневног реда вежу искључиво за годишњу седницу скупштине,⁷⁰ али под условом да акционари имају у исто време право да сазову или да захтевају сазивање ванредне седнице на којој би се одлучивало о тачкама дневног реда које су они предложили.⁷¹ Идеја овакве норме је у томе да се уважи чињеница да ванредну седницу карактеришу краћи рокови, те би коришћење права акционара у вези са дневним редом било скопчано са бројним тешкоћама. На овај начин Директива омогућава државама чланицама да у складу са својом дотадашњом законодавном праксом успоставе избалансиран однос између права акционара на сазивање седнице и права у вези са дневним редом (конкретно, права на проширење дневног реда). Супротно томе, за Европску компанију не постоји могућност увођења овог ограничења, јер је изричито прописано да се права у вези са дневним редом остварују на било којој седници скупштине.⁷²

Закон о привредним друштвима изричито прописује да ванредна седница скупштине сазвана од стране акционара може одлучивати једино о питањима која су наведена у предлогу дневног реда приложеном уз захтев за сазивање седнице.⁷³ На тај начин је право акционара да прошире дневни ред ограничено само на редовне седнице скупштине, односно ванредне седнице које нису сазване на захтев акционара. Из свега наведеног се може закључити да је српско решење у складу са Директивом о правима акционара.

68 F. Ochmann, *нав. дело*, стр. 90.

69 Више види: В. Радовић (ад.), *нав. дело*, стр. 240.

70 Коришћење овог права акционара ће у највећем броју случајева бити најрелевантније код годишње седнице скупштине. P. L. Davies, *нав. дело*, стр. 446.

71 Слично види: D. Zetzsche, *нав. чланак*, стр. 325.

72 Уредба о Европској компанији, чл. 56.

73 ЗОПД, чл. 277(7).

IV Поступак након подношења предлога

1. Рок за доношење одлуке

Управни одбор треба у најкраћем могућем року да донесе одлуку о предлогу акционара у вези са дневним редом. Брзина одлучивања је овде од пресудног значаја, јер би у супротном ово право акционара било само „мртво слово на папиру“.

Закон о привредним друштвима није утврдио рок у коме управни одбор мора да донесе одлуку о предлогу. Према ставу теорије он је дужан то да учини без одлагања.⁷⁴ Предлог Закона о привредним друштвима индиректно прописује да је управни одбор обавезан да одлуку донесе у року од три дана од дана пријема предлога, јер тек од тог тренутка акционари имају право да принудно захтевају остваривање свог права.

2. Разлози за неприхватање предлога

Управни одбор под одређеним условима може да одбије предлог акционара да се нека нова тачка уврсти у дневни ред, односно да се у оквиру постојеће тачке дневног реда предложи нова одлука. Разлози правне сигурности налажу да би законом требало навести услове под којима управни одбор може да одбије предлог. Закон о привредним друштвима, као ни Предлог новог закона, не уређују ово питање, што треба оценити као велики пропуст. Овакво решење није оправдано ни из угла заштите права акционара, ни из угла развоја дужности чланова управе.

Упоредна законодавства уређују ово питање на два начина: екстензивним прописивањем бројних разлога за неприхватање предлога акционара (немачки приступ) или њиховим свођењем само на прописивање екстремних случајева (британски приступ).⁷⁵ Користећи се упоредноправним решењима, праксом акционарских друштава и логиком, управни одбор треба да одбије предлог акционара ако:

- предлагачи нису испунили услове у погледу капитал цензуса који се захтева за коришћење овог права (на пример, предлог су поднели акционари са 4% акција са правом гласа или акционари који представљају 5% основног капитала, али не и 5% гласачких права);

74 З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 110.

75 Andreas Cahn, David C. Donald, *Comparative Company Law – Text and Cases on the Laws Governing Corporations in Germany, the UK and the US*, Cambridge University Press, 2010, стр. 485.

- предлог нема садржину прописану законом (на пример, предлог нема обавезе када је оно обавезно или нема потписа свих подносилаца предлога);
- предлог није поднет у законском року;
- предложене тачке нису у надлежности скупштине акционарског друштва или су генерално ван оквира правне способности акционарског друштва;
- би усвајање одлуке било противно закону или интерним акција друштва (на пример, акционар предложи за члана управног одбора лице које не испуњава законске или статутарне услове,⁷⁶ акционари предложе исплату износа који прелази износ утврђене добити и расположивих резерви,⁷⁷ и сл.);
- предлог или његово образложење у значајним тачкама садржи очигледно лажне или кривонаводеће изјаве;⁷⁸
- усвајање одлуке на основу предлога не би могло да се изврши, тј. ако би било неспроводиво;
- је предлог претерано дугачак (америчко право, примера ради, ограничава предлог на 500 речи,⁷⁹ док у немачком праву није дозвољено објављивање образложења које има више од 5.000 знакова⁸⁰);
- предлог садржи клевете, погрдне изразе, изразе супротне моралу, и сл.;
- акционар да до знања да неће учествовати на седници скупштине, лично или преко пуномоћника;⁸¹

76 Klaus Steiner, *Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft*, Verlag C. H. Beck München, 1995, стр. 32.

77 D. Kubis, у: В. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 307.

78 Немачки AktG, чл. 126(2)(3); хрватски ZTD, чл. 282(2)(3). Субјективне представе управног одбора нису правно релевантне, већ се лажни или кривонаводећи карактер изјава утврђује из угла трећег непристрасног лица. Види: D. Kubis, у: В. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 308. Значајним треба сматрати само она питања од којих може зависити начин гласања просечног акционара. Види: К. Steiner, *нав. дело*, стр. 32.

79 SEC Rule, 14a–8(d).

80 Немачки AktG, чл. 126(2)2; хрватски ZTD, чл. 282(3). Ограничење се везује за предлог (образложење), а не за акционара. Види: D. Kubis, у: В. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 312. Више о дилеми шта се обухвата под појмом знака у смислу овог правила види: Stefan Mutter, „Gegenanträge – was sind 5000 Zeichen?“, *ZIP – Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, бр. 39/2002, стр. 1759–1760; Andreas Pentz, „Nochmals: Gegenanträge – was sind 5000 Zeichen?“, *ZIP – Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 42/2003, стр. 1925–1928; U. Hüffer, *нав. дело*, стр. 652–653.

81 Немачки AktG, чл. 126(2)(6); хрватски ZTD, чл. 282(2)(6). Намера неучествовања се мора недвосмислено манифестовати. Види: D. Kubis, у: В. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 307.

- је скупштина неколико пута (на пример, два пута) већ одбила исти такав предлог акционара у претходних неколико година (на пример, три године), под условом да за предлог није гласала одређена већина (на пример, за предлог је гласало мање од 10% гласачких акција);⁸²
- се утврди да је предлог фриволан, тј. безначајан, неозбиљан, непрактичан, бесмислен, површан; или
- се утврди да је предлог вексаторан, тј. поднет са примарним циљем да отежа одвијање седнице скупштине, злоупотребом законских овлашћења (на пример, подношење десетине нових предлога).

Ако је недостатак отклоњивог карактера (на пример, предлог је предугачак, нема све обавезне елементе или садржи изразе противне моралу), управни одбор ће оставити предлагачима накнади рок да свој предлог уреди. Управни одбор треба да води рачуна о томе да протек накнадно остављеног рока буде у оквиру законског рока за подношење предлога.

3. Поступак са усвојеним предлогом

Прихватањем предлога акционара промењен је постојећи дневни ред, о коме су сви акционари друштва били благовремено обавештени. Због тога Директива о правима акционара обавезује државе чланице да у сваком случају обезбеде да сви акционари добију коначну верзију дневног реда довољно времена унапред како би могли да се припреме за дискусију и гласање о свакој тачки.⁸³ Најлогичније је решење да се промењени дневни ред објављује на исти начин на који је првобитно предложени дневни ред био објављен. Директива је у овом погледу заузела минималистичку позицију, јер се промењен дневни ред мора учинити доступним на Интернет страни друштва пре дана утврђивања акционара, а остали начини обавештавања нису нужни.⁸⁴

Закон о привредним друштвима није уредио поступак који треба спровести након усвајања предлога акционара. Реч је о значајној правној празнини, која итекако утиче на квалитет регулативе информисања акционара пре седнице скупштине. Због тога се у пракси лако може десити да акционари не знају коначан дневни ред за предстојећу седницу.

82 Упореди: немачки AktG, чл. 126(2)(5); хрватски ZTD, чл. 282(2)(5). Идентитет са претходним предлогом подразумева идентитет предлога, образложења и потписника. Више види: D. Kubis, у: B. Kropff, J. Semler (Hrsg.), *нав. дело*, стр. 310–311.

83 Директива о правима акционара, рецитал 7.

84 Dirk Zetzsche, *нав. чланак*, стр. 325.

Кодекс корпоративног управљања Привредне коморе Србије је наложио управном одбору да на Интернет страници друштва објави и допуне дневног реда и благовремено дате предлоге.⁸⁵ На тај начин је Кодекс прихватио решење које је годину дана након његовог усвајања прописала и Директива о правима акционара.

Предлог Закона о привредним друштвима значајно унапређује позитивноправну регулативу, прихватајући следећа три правила:⁸⁶

- прво, управни одбор је у обавези да најкасније наредног радног дана од дана пријема на Интернет страници друштва објави предлог акционара у вези са допуном дневног реда;
- друго, управни одбор је дужан да одлуку о прихватању или неприхватању предлога донесе у року од три дана од дана пријема предлога; и
- треће, ако управни одбор прихвати предлог, у обавези је да нови дневни ред без одлагања достави акционарима који имају право учешћа у раду скупштине на начин на који се доставља позив акционарима за седницу.

Приказаном комбинацијом објављивања предлога акционара на Интернет страници друштва наредног радног дана и накнадног објављивања новог дневног реда у кратком року постижу се добри ефекти. Први начин објављивања се врши по аутоматизму, пре доношења одлуке о предлогу, и он омогућава најједноставнији и најбржи начин обзнањивања захтева акционара трећим лицима. Други начин објављивања се врши након што управни одбор прихвати предлог акционара, а односи се на објављивање новог дневног реда. Међутим, у контексту примене ових правила може се поставити следеће питање: да ли управни одбор може под одређеним условима да одбије да објави предлог акционара на Интернет страници друштва? Иако је закон у овом погледу недоречен, чини се да треба заузети став према коме би управни одбор могао да не објави предлог акционара уколико је већ донео одлуку о његовом неприхватању. У том случају би управни одбор требало да објави на Интернет страници друштва своју одлуку са образложењем.

Као добру праксу корпоративног управљања треба прихватити правило према коме је управни одбор у обавези да у кратком року препоручено поштом обавести акционаре о одбијању предлога, као и да наведе разлоге за то. Супротно томе, прихватање предлога не ства-

85 Кодекс корпоративног управљања Привредне коморе Србије (*Службени гласник РС*, бр. 1/2006, даље у фуснотама: Кодекс КУ ПКС), чл. 23.

86 Предлог ЗОПД, чл. 335(4), 337(3-4) и 338(1).

ра обавезу индивидуалног обавештавања подносилаца предлога, јер се објављивање коначног дневног реда сматра довољним.⁸⁷

V Судска заштита права акционара у вези са дневним редом

Непоступање управе по захтеву акционара, које се манифестује недоношењем благовремене одлуке или доношењем одлуке о неприхватању захтева, даје право било ком потписнику тог захтева да поднесе предлог надлежном суду, који у ванпарничном поступку може наложити управи (тј. друштву) да одређена питања унесе у дневни ред.⁸⁸ Право на судску заштиту има сваки потписник предлога, без обзира на капитал-учешће. Према томе, судску заштиту може иницирати и лице које нема капитал цензус потребан за коришћење права у вези са дневним редом, али под условом да је потписник раније поднетог предлога.

Суд је дужан да одлуку донесе у року од 48 часова после пријема захтева. Овај рок се односи само на првостепену одлуку.⁸⁹ Жалба задржава извршење решења, при чему суд може из важних разлога одлучити супротно.⁹⁰ Имајући у виду да је рок од иницирања ванпарничног поступка до дана одржавања седнице релативно кратак, суд би по правилу требало да одлучи да жалба не одлаже извршење решења.

Предлогом Закона о привредним друштвима је судска заштита права акционара у вези са дневним редом вишеструко промењена и допуњена.⁹¹ Прво, продужен је рок у коме суд треба да донесе одлуку о поднетом захтеву, тако да он сада износи осам дана од дана пријема захтева. Друго, изричито је речено да жалба на одлуку не задржава извршење решења. Треће, прописана је обавеза за суд да одлуку достави друштву одмах, а најкасније наредног радног дана. Четврто, установљена је обавеза за друштво да одлуку без одлагања достави акционарима који имају право учешћа у раду скупштине на начин на који се доставља позив за седницу. Пето, суд је овлашћен да одлучи да се одлука о трошку друштва објави у једном високотиражном дневном листу који се дистрибуира на целој територији Републике Србије.⁹² Неспорно је да

87 Више види: В. Радовић (ад.), *нав. дело*, стр. 240–241.

88 Види: ЗОПД, чл. 284(6).

89 З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 110.

90 Закон о ванпарничном поступку (*Службени гласник СРС*, бр. 25/1982 и 48/1988), чл. 20(1–2).

91 Предлог ЗОПД, чл. 338.

92 Из законског текста је нејасно којим ће се разлозима суд руководити приликом доношења одлуке о објављивању у високотиражном дневном листу. Као два потенцијална разлога се могу навести: краткоћа рока до одржавања седнице (на

приказана регулатива представља значајан корак напред у односу на постојећу. Једина замерка се може упутити прилично дугачком року од осам дана за доношење одлуке суда, јер ће истеком тог рока у највећем броју случајева акционари који су поднели предлог бити онемогућени да уврсте предложене тачке дневног реда за конкретну седницу. Штавише, не постоји ни одредба која би им гарантовала да ће се те тачке наћи на дневном реду наредне седнице.

У нашим условима, судска заштита, и поред привидног гарантовања права акционару у вези са дневним редом, представља за њега само голо право, због недостатка адекватне правне санкције за непоштовање судске одлуке. Не рачунајући подношење кривичне или прекршајне пријаве, једино право које извршни поверилац има у случају успешног судског исхода је новчано кажњавање. Имајући у виду да је уврштење одређеног питања у дневни ред обавеза чињења коју може обавити само извршни дужник (тј. привредно друштво), суд ће му решењем о извршењу одредити рок за испуњење обавезе и истовремено изрећи новчану казну за случај да не изврши обавезу. Изрицање и извршење казне ће се понављати све док лице на које се обавеза односи не поступи у складу са одлукама суда, а највише до десетоструког износа прве изречене новчане казне. Новчана казна се може изрећи против привредног друштва, али и против одговорних лица у њему у случају да не поступи по налогу изреченом у извршном поступку. Одредбама о новчаној казни се не дира у право извршног повериоца да у парници тражи накнаду штете која му је нанета тиме што је дужник поступио противно својој обавези утврђеној у извршној исправи.⁹³

Уколико акционарима не пође за руком да уврсте одређена питања у дневни ред или предложене доношење неке друге одлуке у оквиру предложене тачке дневног реда, ништа им друго не преостаје него да предложене сазивање ванредне седнице.⁹⁴ На нивоу оснивачког акта или статута је корисно предвидети правило, по коме ће се захтев акционара за укључивање одређеног питања у дневни ред, у случају одбијања управе да то учини, третирати као предлог за сазивање ванредне скупштине, на шта се надовезује могућност судског остваривања овог права. Ово правило би било од посебног значаја због постојања рокова за поступање управе по захтеву акционара.

Из текста закона јасно произлази да се судска заштита акционарима нуди тек након што они пробају да ово право остваре преко управног

пример, остало је свега два дана до седнице) и значај питања које је уврштено у дневни ред (на пример, предложено је разрешење неког члана управног одбора).

93 Види: Закон о извршном поступку (*Службени гласник РС*, бр. 125/2004), чл. 45, 217, 221.

94 З. Арсић, *нав. чланак*, стр. 111.

одбора. У нашој судској пракси је истакнут став према коме је могуће да се акционар и директно обрати суду, без обзира на то да ли је претходно поднео захтев управном одбору.⁹⁵ Виши трговински суд је дозволио акционарима да се директно обрате суду, у ситуацији када управни одбор није сазвао седницу скупштине у оквиру рокова предвиђених законом. Суд је закључио да су предлагачи било принуђени да се непосредно обрате суду са захтевом за проширење дневног реда, јер да су се претходно обратили управном одбору, а он не донесе одлуку или не прихвати захтев, тада не би остало времена за примену одредбе која гарантује судску заштиту, што значи да би она била неприменљива. Међутим, из овог судског става се не могу извучити далекосежни закључци, јер је сам суд констатовао да би другачија ситуација била да је управни одбор сазвао седницу скупштине на начин и у роковима прописаним законом.

VI Препоруке за унапређење позитивноправне регулативе права акционара у вези са дневним редом

Основни недостаци позитивноправне српске концепције права акционара у вези са дневним редом се могу сумирати на следећи начин:

1. није препознато право акционара на предлагање одлука у оквиру постојећих тачака дневног реда, чиме је обим права акционара значајно умањен;
2. капитал цензус потребан за остваривање права у вези са дневним редом је у очитом нескладу са Директивом о правима акционара и упоредноправним тенденцијама;
3. везивање капитал цензуса за поседовање одређеног процента акција са правом гласа за избор управног одбора је непрецизно, што се нарочито испољава у вези са правима ималаца преференцијалних акција;
4. законско лимитирање броја питања која акционари могу да укључе у дневни ред је непотребно и упоредноправно ретко решење;
5. законом изричито треба начелно дозволити електронску форму достављања предлога акционара, при чему свако друштво треба да одлучи да ли ће и на који начин користити ово право;
6. законску норму по којој се предлог упућује друштву треба ближе конкретизовати;

---

95 Решење Вишег трговинског суда, Пж. 109/2005 од 17.1.2005. године.

7. захтев да предлог за додавање нове тачке дневног реда у сваком случају треба да буде поткрепљен разлозима за давање предлога и предлогом одлуке о којој ће се гласати је непотребан и није у складу са комунитарним правом, па је у том погледу потребно прописати да акционари треба да образложе предлог или да доставе текст одлуке коју предлажу;
8. у циљу избегавања тешкоћа у вези са почетком рачунања рока за поношење предлога, одредбу по којој се рок рачуна од дана објављивања позива треба заменити одредбом по којој се крајњи рок за достављање предлога везује за одређен број дана пре дана одржавања седнице;
9. законом је потребно утврдити кратак рок (по могућству, без одлагања) у коме управни одбор мора да донесе одлуку о предлогу акционара;
10. законом је нужно прецизирати разлоге због којих управни одбор може да одбије предлог акционара да се нека нова тачка уврсти у дневни ред, односно да се у оквиру постојеће тачке дневног реда предложи нова одлука;
11. потребно је уредити поступак који се спроводи након усвајања предлога акционара, а пре свега благовремено достављање коначног дневног реда акционарима који имају право учешћа у раду скупштине;
12. ванпарничну (судску) заштиту права акционара је потребно додатно уредити, и то пре свега: изричито треба рећи да жалба на одлуку не задржава извршење решења, треба прописати обавезу за суд да одлуку одмах достави друштву, као и обавезу друштва да ту одлуку одмах по пријему достави акционарима.

Предлог Закона о привредним друштвима је евидентно унапредио квалитет регулативе права акционара у вези са дневним редом. Међутим, и њему се могу упутити одређене замерке, а оне се свode на законску неуређеност два важна питања: прво, није препознато право акционара на предлагање одлуке у оквиру постојеће тачке дневног реда и друго, нису прописани разлози за одбијање предлога акционара. Реч је о две велике правне празнине, које нису смеле да остану неуређене. Препуштање ових важних питања интерној регулативи, кодексима корпоративног управљања и ставовима судске праксе није у складу са захтевима правне сигурности и тенденцијама јачања заштите права акционара.

Vuk RADOVIĆ, PhD, LL.M.

Assistant Professor at the Faculty of Law, University of Belgrade

SHAREHOLDERS' RIGHTS CONCERNING THE AGENDA OF THE GENERAL MEETING

Summary

Shareholders' rights concerning the agenda of the general meeting belong to the most important rights of shareholders that are exercised before the general meeting. This topic is of great importance to Serbia, taking into consideration that Shareholders' Rights Directive has been adopted at EU level, which contains de minimis rules that are envisioned as a necessary guarantee for efficient exercise of shareholders' rights concerning the agenda across the Community. In that respect it is important to analyse the level of Serbian harmonization with these requests. The attractiveness of this topic is emphasized by the fact that comparative legislations diverge in many aspects with regard to these rights.

In this paper the author elaborates four most important questions that are associated with this shareholders' right. In introductory part of this paper two most significant rights concerning the agenda have been distinguished and explained. In central part of this paper the focus is on the basic conditions for exercising these rights. The following parts are dedicated to the procedure conducted after submission of the proposal and judicial protection of these rights. In conclusion the author emphasizes a number of de lege lata misunderstandings and misconceptions in Serbia, and has recommends desirable ways of future improvement.

Key words: *shareholder, corporation, general meeting, agenda, Shareholders' Rights Directive.*